

Fylkesmannen i
NORDLAND

Ungdoms utdannings- og yrkesvalg

Et lite blikk på ulike innfallsvinkler og resultater

Alf Thynes, Fylkesmannen i Nordland

- vinner til Nordlands beste

Utgangspunkt

- *Nasjonal kartlegging av unges utdannings- og yrkesvalg*, Senter for IKT i utdanningen, 2013
- Kapitlet *Trender i ungdommens utdanningsvalg*, ØF-rapport 5/2014
- *Utdanningsvalg i overgangen fra ungdomsskole til videregående skole*, arbeidsnotat 6/2014, NIFU (Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning)

Nasjonalt kartlegging av unges utdannings- og yrkesvalg

- Kvantitativ undersøkelse
- Nettbasert
- Aldersgruppe 15- 25 år
- 51/49 fordeling mann/kvinne
- 31 % elev vgs, 38 % student, 22 % i arbeid

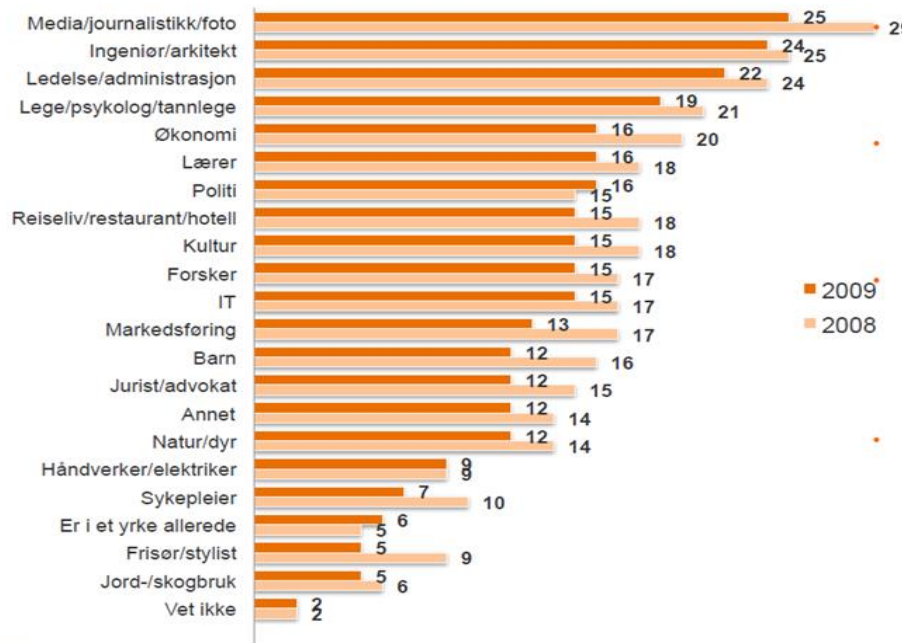
Nasjonal kartlegging av unges utdannings- og yrkesvalg

Spørsmålet var stilt annerledes i 2009 og vi gjengir resultatene i helhet

2009

Media/journalistikk og foto appellerer mest – jordbruk/skogbruk og frisør/stylist minst. Kun små endringer fra 2008 til 2009

Hvilke yrker/karrierer kunne du tenke deg?

• Menn kan i større grad enn kvinner tenke seg IT, ingeniør/arkitekt, politi, håndverker/elektriker, jord/skogsbruk

• Kvinner kan i større grad enn menn tenke seg reiseliv/restaurant/hotell, barn, lege/psykolog/tannlege, sykepleier, natur/dyr, lærer frisør/stylist

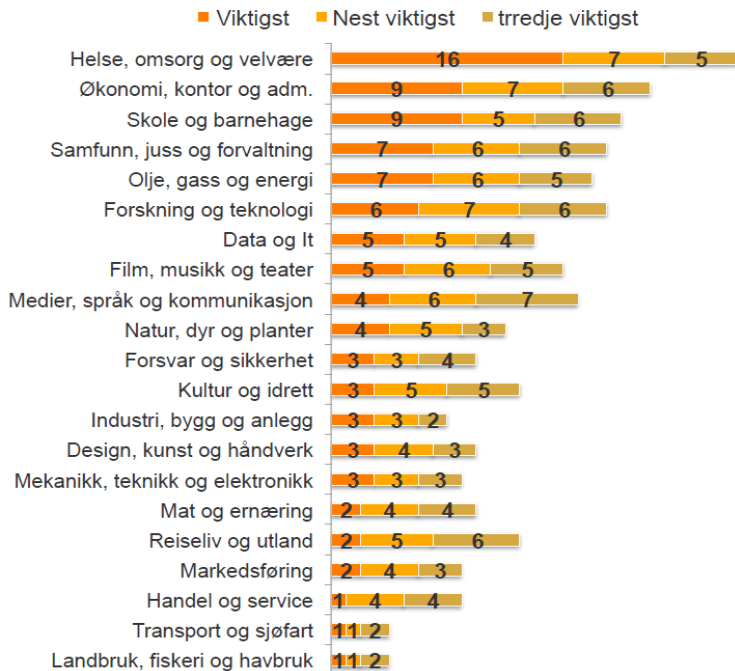
• 2009
• 2008
De mellom 15-19 år kan i større grad enn de mellom 20-25 år tenke seg media/journalistikk/foto, lege/psykolog/tannlege, ingeniør/arkitekt, politi, og frisør/stylist

• De mellom 20-25 år kan i større grad enn de mellom 15-19 år tenke seg jord og skogbruk eller er allerede i jobb

Nasjonal kartlegging av unges utdannings- og yrkesvalg

Helse, omsorg og velvære er bransjen flest vil jobbe i

I hvilke tre av følgende bransjer kunne du tenke deg å jobb i?
Ranger 3 bransjer på en skal fra 1-3, der 1 er viktigst

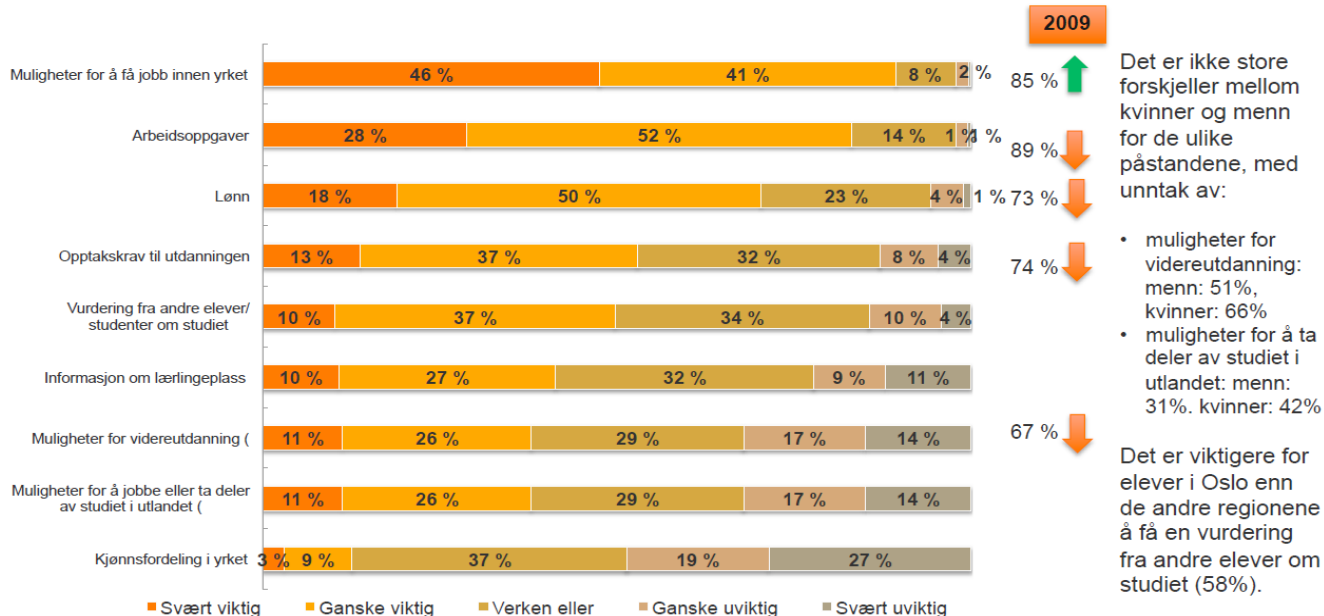

- Det er helse, omsorg og velvære som peker seg ut, og til sammen 28 % av de spurte oppgir det som nr. én, to eller tre. Det er en klar overvekt av kvinner som ønsker seg å jobbe innen dette
- Kvinner er overrepresentert i bransjene, skole og barnehage, mat og ernæring, natur/dyr/planter, reiseliv/utland, design/kunst/håndverk
- Menn er overrepresentert i mekanikk, teknikk og elektronikk, forsvar og sikkerhet, forskning/teknologi, data/IT, transport/sjøfart, landbruk/fiskeri, industri/bygg/anlegg, olje/gass/energi

Nasjonal kartlegging av unges utdannings- og yrkesvalg

Muligheten for å få jobb innen yrket, arbeidsoppgaver og lønn er viktigst i forbindelse med utdanning- og yrkesvalg

Hvor viktig eller uviktig er følgende for deg i forbindelse med utdanning- og yrkesvalg?

Det er ikke store forskjeller mellom kvinner og menn for de ulike påstandene, med unntak av:

- muligheter for videreutdanning: menn: 51%, kvinner: 66%
- muligheter for å ta deler av studiet i utlandet: menn: 31%, kvinner: 42%

Det er viktigere for elever i Oslo enn de andre regionene å få en vurdering fra andre elever om studiet (58%).

Base: n = 1980

ØF-rapporten – Trender i ungdoms utdanningsvalg

- Henvisning til undersøkelse av Schreiner og Sjøberg (2006)
- Spørreundersøkelse blant 15-åringene i 25 land
- Konklusjon/påstand: landbruksstudier levnes ingen lysende framtid i studien

ØF-rapporten – Trender i ungdoms utdanningsvalg

- Ungdom preferanser til utdanning forklares med:
 - Grunnleggende endringer i ungdomskulturen
 - Utdanningsvalgene speiler materielle vilkår og holdninger i det moderne industrisamfunnet (knapphet – overflod)
 - Medfører en endring av tidsånden og en endring i yrkesvalg. For Norge tyder dette på at:
 - Ikke-moderne identiteter knyttes til naturvitenskap og teknologi
 - Det moderne knyttes til identiteter som film, media og omsorg

ØF-rapporten – Trender i ungdoms utdanningsvalg

- Unges valg påvirkes av:
 - Interesse
 - Oppfatning av egne evner (mestringsfølelse er viktig for interesse)
 - Muligheter, risiko og kostnad (styre unna risiko)
 - Yrkeskunnskap eller mangel på yrkeskunnskap (synliggjøring av yrker)
 - anbefalinger og advarsler (voksne og jevnaldrende)

ØF-rapporten – Trender i ungdoms utdanningsvalg

- Tre angrepsmåter for områder med dårlig rekruttering:
 - Endre tidsånden
 - Få ungdom til å prioritere annerledes
 - Endre måten fagene framstilles på

Utdanningsvalg i overgangen fra ungdomsskole til videregående skole

- NIFU
- 52 publikasjoner (bøker, rapporter og artikler) utgitt de siste 10-12 årene
- Notatet gir en oversikt og sammendrag over disse publikasjonene

Utdanningsvalg i overgangen fra ungdomsskole til videregående skole

- To hovedtilnærminger til temaet
 - Sosiologisk
 - med fokus på klasse og reproduksjon
 - utdanningsvalg handler om sosiale mønstre som reproduseres
 - tillærte adferds-, tanke- og smaksmønstre er preget av den sosial gruppen man tilhører
 - Kjønn og etnisitet hører også inn her

Utdanningsvalg i overgangen fra ungdomsskole til videregående skole

- Individbasert tilnærming
 - Forståelsen er at ungdom er sterke, velgende og refleksive individer
 - Har kompetanse og styrke til å ta egne valg upåvirket av miljøet og samfunnet
 - Spesielt temaet jenter og realfag har hatt denne tilnærmingen
 - Betydningen av tilhørighet i sosial gruppe er som regel også tatt med i slike studier

Utdanningsvalg i overgangen fra ungdomsskole til videregående skole

- Sosial klasse og reproduksjon
 - Familiebakgrunn og sosial klasse har stor betydning for utdanningsvalg
 - Foreldre, spesielt mor, med høyere utdanning, gir større sannsynlighet for at de unge tar høyere utdanning
 - Familiebakgrunn betyr mindre for jenter enn for gutter

Utdanningsvalg i overgangen fra ungdomsskole til videregående skole

- Sosial klasse og reproduksjon
 - I tillegg til familiebakgrunn er kjønn, etnisitet og elevenes karakterer etter grunnskolen av betydning for valg av utdanning og fullføring
 - Det er mange studier med kjønnsperspektiv – de viser tydelige og relativt stabile forskjeller i utdanningsløp mellom gutter og jenter
 - I vgs er valg av retning kjønnssegregert

Utdanningsvalg i overgangen fra ungdomsskole til videregående skole

- Oppsummering
 - Omfattende forskning, oppsummeringer og kartlegginger av ungdom og utdanningsvalg med fokus på sosial reproduksjon
 - Erkjennelse av at hjemmeforhold, sosial status, kjønn og etnisitet har stor betydning for valg av utdanning
 - Dette er faktorer som det kan være umulige, i beste fall utfordrende å forandre på kort sikt

Utdanningsvalg i overgangen fra ungdomsskole til videregående skole

- Individ og identitetsutvikling
 - Lite empiri som understøtter forståelsen av ungdom som sterke, velgende og refleksive individer med kompetanse og styrke til å ta selvstendige valg upåvirket av miljøet og samfunnet
 - Majoriteten av publikasjoner påpeker både kultur og miljø som påvirker individet, og individet som påvirker omgivelsene rundt seg
 - Valgmodenhet er tema i flere studier – (mis)forholdet mellom modenhet og krav
 - Mange publikasjoner omhandler evaluering av ulike tiltak
 - Faget utdanningsvalg er et konkret eksempel på tema som er studert

Utdanningsvalg i overgangen fra ungdomsskole til videregående skole

- Individ og identitetsutvikling
 - Biologisk perspektiv er diskutert i en teoretisk tilnærming – resultat to ulike syn
 - Et avviser biologiens betydning ut fra mangel på empiri
 - Det andre er positiv til genenes betydning ut fra at kunnskap om biologiske faktorer er nødvendig for forståelsen av sosiologiens grunnkategori: den sosial handling
 - Kjønnsperspektivet omhandles også her – da spesielt i forhold til jenter og realfag. Flere studier påpeker betydningen av gode rollemodeller som grunnlag for elevenes valg
- De individorienterte faktorene vil være enklere å påvirke enn de som handler om sosial klasse og familiebakgrunn